

Kliimaministeerium
info@kliimaministeerium.ee

Teie 16.07.2025 nr 1-4/25/3271;
KLIM/25-0803/-1K
Meie 01.09.2025 nr 1.1-11/3305-2

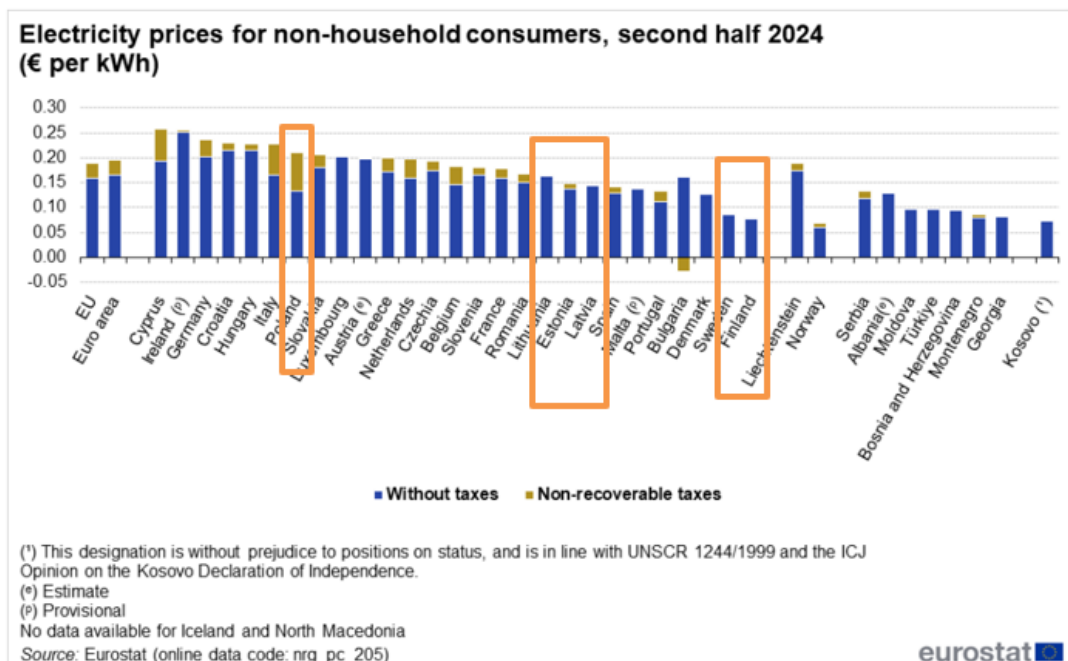
**Energiamajanduse arengukava
aastani 2035 eelnõu koostöölastamine**

Austatud minister

Rahandusministeerium koostöölastab energiamajanduse arengukava aastani 2035 (ENMAK) eelnõu järgnevatel märkustel ja tähelepanekutega arvestamisel.

1. Teeme ettepaneku arvestada ENMAK-is enam arenguid naaberriikides või globaalseid trende laiemalt. Näiteks ei ole arengukavas ega seletuskirjas mainitud planeeritavat Poola-Leedu või Soome-Rootsi peatselt valmivat elektriühendust ning nende võimalikku mõju meie elektri hinnale või -turule laiemalt. Eesti elektriturg ei ole isoleeritud, mistõttu mõjutavad meid ka lähiriikide vastavad arengukavad ja tegevused nende ellu viimiseks.
2. ENMAK eelnõu lk 5 nimekirjas on väidetud, et elektri mittekodutarbijatele on elektri lõpphind naaberriikidega võrreldes kõrgem. Palume lisada viide algandmetele ja soovituslik oleks illustreerida võrdleva joonisega esitatud väite toetuseks. Eurostati andmetele tuginedes (2024. a andmed) on mittekodutarbijate lõpphind võrreldes naaberriikidega järgmine, mis ei kinnita, et suuremal osal neist oleks elektri lõpphind kõrgem. Soome ja Rootsi hinnatasemeni jõudmiseks on vajalikud struktuursed muutused energiatootmisportfellis, kusjuures näiteks Soomes on taastuvate energiaallikate osakaal alla 50% (2024. a andmetel tuule- ja päikeseenergia 25% ja hüdroenergia 17%).

Eelnõu lk 11 esimeses lõigus on samuti mainitud hinnavahe vähendamist naaberriikidega. Kui silmas on peetud Soomet, siis teeme ettepaneku seda ka selgelt öelda. Oma Balti naabritega võrreldes ei ole kriitiline hinnavahe Eurostati andmetel tuvastatav või on Eesti isegi soodsama elektri hinnaga.

- Alapeatüki 2.1 teises lõigus on juttu taastuenergia projektide käivituskiirusest ja elektrienergia summaarse lõpptarbimise eesmärgist, kusjuures kirjas on, et „lõpptarbimise 100% mahus taastuenergiaga katmise saavutamine turupõhiselt 2030. aastaks pole realistlik“. Kui turupõhisuse all on silmas peetud päev-ette turu hindadel tuginevat, palume sõnastust korrigeerida, sest juba praegu toodetakse suurem osa taastuenergiast mitte-turupõhiselt (toetustega) ning täiendavate võimsuste turule toomiseks on kavas välja kuulutada või on välja kuulutatud täiendavad vähempakkumised. Nõ 100% eesmärk ei ole kunagi olnud turupõhine. Tsiteeritud lause on seda eksitavam, et projektide aeglase realiseerumise peamine põhjus on planeeringute takerdumine, mis võib olla indikatsioon, et Eesti maismaa hakkab tuulikute taluvuse läveni jõudma. Seega ei ole eesmärk saavutatav isegi toetustega, rääkimata turupõhiselt.
- Alapeatüki 2.1 viimases lõigus on välja toodud, et uus arengukava toetab energiasüsteemi paindlikkuse kasvu läbi tarbimise juhtimise ja salvestuse kasvu. Selline sõnastus piirab energiasüsteemi paindlikkuse kasvu vaid nende kahe tegevusega. Oluline on ka pakkumise juhtimine, sest pakkumise juhtimine adresseerib kõige enam hinnavolatiilsust, üksnes tarbimise (st nõudluse) juhtimisest ei piisa. Samuti pole põhjendatud pakkumise juhtimist piirata üksnes salvestusega, mis välistaks muud juhitud tootmisvõimsused (nt biogaasil või rohevesinikul põhinevad elektrijaamad).
- Tabelist 1 ega sellele järgnevalt selgitusest ei ole loetav, kuidas alaeesmärgid või alaeesmärkide all toodud tegevused aitavad saavutada üldeesmärki, mis on toodud peatüki 2.2 esimeses lõigus. Tabelile järgnevas selgituses on eesmärgiks ka energiasüsteemi toimepidevus, mida ei ole mainitud ei üldeesmärgis ega ka alaeesmärgina tabelis 1.
- Sama tabeli üks tegevusi on „Võrgu arendamine võimekuse tõstmisega“, mis on muuhulgas seotud ka taskukohasuse eesmärgiga. Rõhutame, et lisaks tehnilisele võimekusele on oluline tagada ka võrguettevõtjate finantsiline võimekus (jätkusuutlikkus). Võimekuse tõstmine on seotud investeeringutega, mis omakorda on ebasoovitava mõjuga taskukohasuse eesmärgile.
- ENMAK eelnõu tabel 2 järgi on üldeesmärgi mõõdikuks energia jätkusuutlikkuse indeks, samas ei ole üldeesmärgis jätkusuutlikkust mainitud. Üldeesmärgis on kolm sammast

(energiajulgeolek, riigi konkurentsivõime ja puhas energia), ühtegi neist ei ole mõõdikute tabelis adresseeritud ega eesmärgistatud.

8. Arengukava eesmärk ei peaks olema koht mõnes rahvusvahelises pingereas (peatükk 2.3) vaid eesmärk peaks olema seotud Eesti enda vajadustega. Palume siduda Eesti positsioon globaalses riikide võrdlus meie tegelike vajaduste või eesmärkidega. Tabelis 2 on energia jätkusuutlikkuse indeksi kohaeesmärgiks seatud top15, kuid jääb selgusetuks, miks just 15 aga mitte 10 või 30. Näiteks märkustega arvestamise tabeli järgi on ka koht esimese 25 seas hea tase.
9. ENMAK seab tekstis eesmärgiks muuhulgas ka tarbimise juhtimise, kuid mõõdikuna on eesmärgistatud vaid juhitav elektritootmisvõimsus (tabel 2). Palume analüüsida, kas 1600 MW juhitava võimsuse asemel võiks olla majanduslikult tasuvam (säästlikum) arendada tarbimise juhtimist.
10. Tabel 2 seab eesmärgiks elektrienergia lõpphinna võrdluses Läänemere-äärsete riikide keskmisega. Eesmärk sõltub muuhulgas teiste riikide sammudest ning selle poole on võimalik liikuda ka maksude või tasude vähendamisega või toetuste andmisega (nt riigipoolne toetus võrkude arendamiseks). Eelnõust ei selgu, kas eesmärk on täidetav turupõhiselt või eeldab riigipoolseid toetuseid (kui jah, siis mis mahus).
11. Palume selgitada, mida tähendab sihttase „>95“ mõõdiku „*Energia kättesaadavus ja taskukohasus*“ juures.
12. Eelnõust ei selgu, kas sihttasemed eesmärkide „3 kõige suurema ja 3 kõige kallima kaugkütte võrgupiirkonna keskmise piirhinna erinevus“ ja „Energiamahukus, Kg Õliekvivalenti kg_{oe}/EUR_{1000SKP}“ eeldavad riigipoolseid investeringuid (toetuseid) või on need saavutatavad kõik turupõhiselt.
13. Palume ümber sõnastada tabelis 2 olev eesmärk „*Puhta energia tootmise osakaal energia lõpptarbimisest, %*“. Tootmine ei saa olla mingi osakaaluga tarbimisest, sest tootmine ei ole osa tarbimisest. Tootmisel ja tarbimisel võib olla mingi suhe või suhtarv. Sama mõõdiku transpordi sihttase on >26% - kuidas see saavutatakse ja kui siin on mõeldud elektrisõidukite laiemat levikut, siis kuidas tagatakse, et elektriautod või -rongid kasutavad taastuvelektrit?
14. Tabeli 3 võrgu arendamise tegevuse poliitikainstrumentid võivad mõnel juhul hoopis võrgu kui terviku suutlikkust vähendada. Tuleks läbi hinnata ja näidata poliitikainstrumentide seos võrgu arendamise võimekuse tõstmisega.
15. Lk 11 teises lõigus on loetelus eraldi Auvere elektrijaam ja uttegaas. Kas eelnõu autorid on eeldanud, et uttegaasi kasutatakse veel mujal peale Auvere elektrijaama? Kui mitte, siis oleks korrektne uttegaas eraldiseisvalt nimekirjast kustutada ning näidata, et Auvere elektrijaam kasutab muuhulgas uttegaasi.
16. Lk 13 esimese lõigu esimese alapunkti juurde palume teksti sisse lisada, et need võimsused rajatakse Eleringi hanke tulemusel, mitte turupõhiselt ja iseseisvalt. Joonealuse märkusega võib täpsustada, et kogu võimsus selgub hanke tulemusel.
17. Tabeli 5 teisel real on poliitikainstrumentide loetelus hulga konkreetse lõpptulemiga tegevusi (nt regulatiivsed muudatused), mistõttu palume kaaluda konkreetsete tähtaegade seadmist, et huvilised saaksid oma tegevusi/investeeringuid planeerida. „Pidev“ tähtaeg on selliste tegevuste juures liialt umbmäärane.

18. Kahtlemata on oluline, et investeeringud kaugküttevõrgus jätkuksid ka tulevikus (eelnou lk 15 viimane lõik), kuid peatükist 5 ei selgu, kas selle tagamiseks on riik kavandanud ka toetuseid või peavad kõik investeeringud saama tehtud tariifidest kogukatavast rahast.
19. Tabelis 6 on kütusevabade energiaallikate osakaalu suurendamise eest vastutajana kirjas jaotusvõrguettevõtja Elektrilevi, kuid mitte põhivõrguettevõtja Elering. Palume lisada ka Elering või selgitada, miks on vastutajaks vaid Elektrilevi aga mitte Elering.
20. Palume dokumendis läbivalt üle vaadata termini „turupõhine“ kasutus. Nt tabelis 3 on elektrisalvestuse käivitumine turupõhiselt juures poliitikainstrumendina nimetatud nii garantiisid kui ka toetuseid. Sellised sekkumisplaanid ei võimalda turupõhisust, sest sekkuvad nõudluse ja pakkumise vabasse toimimisse. Sellises kontekstis ei ole „turupõhine“ termini kasutamine sisule vastav. Sarnane vastuolu on ka 100% ambitsiooni kirjeldamise juures (eelnou lk 9 ja 10) – instrumentidena on mainitud ka riiklik rahaline sekkumine (taastuvelektri vähempakkumine, finantsinstrumendid). Jääb selgusetuks, millist turgu või turge „turupõhisuse“ all silmas on peetud – kas vaid päev ette nõ *spot*-turgu või ka pikaajalisi hinnakokkuleppeid, reserve jms turge?
21. Palume korrigeerida 8. peatüki esimest lõiku, sest ka taastekava ja struktuurivahendid on osa riigieelarvest. Praeguses sõnastuses võib aru saada, et need on riigieelarvest eraldi ning riigieelarvet koormab vaid tuumaprogrammi loomine.
22. Leheküljel 21 nimekirja esimene punkt tekitab segadust, sest tootmisvõimsused peaksid tekkima valdavalt turupõhiselt, sh meretuulepargid. Rahandusministeeriumile teadaolevalt ei ole arendajad seni valmis arvestatavas mahus investeeringuid tegema ilma toetusteta, st turupõhiselt ehk vaid päev-ette turuhindasid arvestades. Sama lause lõpp räägib ka toetustest, mistõttu ei saa neid võimsuseid pidada turupõhisteks (vaata ka märkust 20). Märkus on seotud ka punktiga 20.
23. Sama nimekirja neljas ja viies punkt – kas arengukava võiks anda mingi indikatsiooni, kumb neist välisühenduste investeeringutest on Eesti varustuskindluse ja taskukohasuse aspektist prioriteetsem? Kas need investeeringud on üksteisest sõltuvad?
24. ENMAK eelnõu jätab alles eesmärgi toota 100% elektri summaarsest tarbimisest taastuvatest allikatest. Samal ajal on energiapoliitika üheks eesmärgiks võetud turuhinnaga läheneda Soome hinnatasemele. Palume analüüsida, kas 100% taastuvelektri eesmärk on majanduslikult optimaalne ja jätkusuutlik. Juhime tähelepanu, et meie võrdlusriigi Soome elektri tootmisportfellis moodustab taastuenergia osakaal alla poole ning Eesti tänasel elektriturul, kus taastuenergia osakaal ulatub kohati pooleni tarbitud elektrist, esineb miinushindadega perioode. Miinushinnad viitavad otseselt ajutisele ülepakkumisele turul ja pakkumise vähesele juhitavusele, mis on oluline turusignaal, mida tuleks analüüsida ja adresseerida. Ka ENMAK eelnõu ise tõdeb, et kui taastuenergia osakaal suureneb üle 70%, siis suureneb oluliselt ka toetuse vajadus (lk 6 viimane lõik). Rahandusministeeriumi hinnangul on eelnõus vastuolu, sest ühelt poolt on eesmärgiks turupõhiselt toota 100% summaarsest tarbimisest taastuvatest allikatest aga teiselt poolt on leitud, et 70% künnisest edasi suureneb toetuste vajadus oluliselt. Juba praegu annab turg negatiivsete hindadega signaali, et turul toimub ajutine ülepakkumine. Seega palun täiendavalt analüüsida, milline on optimaalne juhitamatu taastuenergia osakaal energiaportfellis või kuidas on kavas turupõhiselt motiveerida uute taastuvelektri tootmisvõimsuste lisandumist kui juba praegu on turul kohatine ülepakkumine ja negatiivsed hinnad.
25. Kliimakindla majanduse seaduse kooskõlastamisel olnud versioonis kajastus planeeritav investeeringute maht ca 1 mld eurot aastas. Käesolevas ENMAK-i versioonis kajastub

planeeritav investeeringute maht perioodil 2026 – 2034, st 9 aasta jooksul, 6,5 – 10 mld eurot, mis läheneb kliimakindla majanduse seaduse eelnõu mõjuhinnangus arvestatud aastasele investeeringute mahule 1 mld eurot. Kuidas suhestuvad omavahel kliimakindla majanduse seaduse ja ENMAK 2035 planeeritavad investeeringute mahud ja milliseks kujuneb sellise planeeritava investeeringumahu juures mõju hinnatõusule ja teistele, kliimapoliitika välistele, investeeringute mahtudele?

26. Eelnõu seletuskirja lk 8 punktis on juhitud tähelepanu, et taastuvelektrit toodetakse 100% summaarsest tarbimisest. ENMAK eelnõu järgi ei ole selline ei realistlik ega ka optimaalne. Palume viia seletuskirjas taastuvelektri osakaal vastavusse realistliku ootusega ning vastavalt korrigeerida ka järeldusi ja mõjusid.
27. ENMAK eelnõu lisas 8.4 (dokumendi lk 135) on esitatud vastus: „*Avaliku sektori hankeid reguleeriv seadusandlus ja hindamise metoodika tuleb muuta selliselt, et on võimalik arvestada energia- ja ressursitõhususe ning muude sarnaste tingimustega hanke objekti elukaare lõikes.*“ Palume vastust korrigeerida, kuna riigihangete seadus võimaldab riigihangetes arvestada energia- ja ressursitõhususega ning muude olulusringi kuludega ja isegi suunab hankijaid olulusringi kulusid hindama. Riigihangete korraldamise praktika muutmiseks tuleks keskselt koostada juhiseid ja arendada hankijatele kasutamiseks praktilisi tööriistu.

Lisaks palume eelnõusse sisse viia tehnilised parandused:

1. ENMAK eelnõu lk 5 parandada sõnastust: „... koostamisel olevas kliimakindla majanduse seaduses eelnõus.“
2. Tegevused tabelis 1 ja tabelis 3 ei ole identsed, nt „*Tarbimise juhtimise potentsiaali kasutusele võtmine kõigil turutasemetel*“ võrrelduna „*Tarbimise juhtimise potentsiaali käivitumine kõigil turutasemetel*“.
3. Tabeli 3 teisel ja kolmandal real ei ole tegevused vaid lõpptulemid (millegi käivitumine). Sama ka tabeli 6 teisel real.
4. Palume parandada lk 11 lause, mille järgi salvestusvõimsused toodavad elektrit: „*Kavandatud salvestusvõimsused /---/ ja tootes ajal mil elektri hind on kallim*“. Salvestid ei tooda vaid pakuvad võrku tagasi varem toodetud elektrienergiat.
5. Seletuskirja lk 8 esimene punkt viitab taastuvelektri toodangu andmetele, millest ei ole võimalik välja lugeda, et 2025. a prognoositav taastuvelektri toodang on 5 TWh (tabelis puuduvad 2025. a andmed). Vastupidi, antud tabeli järgi peab toodang 2025. a suurenema ligikaudu 50% võrreldes 2024. aastaga, et saavutada 5 TWh tase, mistõttu jääb mulje, et 5 TWh prognoos on liialt optimistlik.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Jürgen Ligi
rahandusminister

Kaupo Raag 5885 1386

Kaupo.Raag@fin.ee